

Börésit - Világteremtés

Börésit Hetiszakasz tartalma בראשית

Szakaszunk — Börésit (1Mózes 1:1–6:8.) — leírja a világteremtés történetét, az ősi zsidó felfogás szerint. Egyúttal — Rási kommentárja szerint — ez a zsidó nép „te-lekkönyve” Erec Jisráélra, a zsidóság isteni örökségére. A szakasz leírja az első emberpár, Ádám és Éva bűnbeesését, kiűzetését az Éden kertjéből és az emberi civilizáció első lépéseit a mezőgazdaság, állattenyésztés, a szerszámkészítés és zene terén. A szakasz Noé születésével zárul, aki a következő szakasz főhőse lesz.

Isten hat nap alatt megteremti a világot. Az első napon megalkotja a sötétséget és a fényt. A második napon a „felső vizek” és az „alsó vizek” elválasztásával megteremti a mennyboltot. A harmadik napon megvonja a szárazföldet és a tengerek határait, és földből fákat és füveket sarjaszt. A negyedik napon elhelyezi az égbolton a Napot, a Holdat és a csillagokat, hogy időmérők legyenek és megvilágítsák a földet. Az ötödik napon megteremti a halakat, a madarakat és a hüllőket, a hatodik napon pedig a szárazföldi állatokat és az embert. A hetedik napon Isten abbahagy minden munkát, és a nyugalom napjává szenteli azt. – 1Mózes 1:1–2:3.

Isten a föld porából formálja meg az ember testét, és az „élet leheletét” leheli belé orrlyukain keresztül. Az ember az elején még egyedül van, de aztán Isten úgy dönt, hogy „Nem jó, hogy az ember egyedül legyen”, s ezért kivesz a bordái

közül egyet, asszonnyá formálja azt, és összeházasítja az embert az asszonnyal. – 1Mózes 2:4–25.

Ádámot és Évát Isten az Édenkertbe helyezi el, és megtiltja nekik, hogy „a jó és rossz tudásának fájáról” egyenek. A kígyó ráveszi Évát, hogy szegje meg a tilalmat, és az asszony a férjét is megkínálja a tiltott gyümölcsből. Bűnük büntetéséül Isten elrendeli, hogy az ember váljon halandóvá, térjen vissza a földbe, amelyből vétetett, és a javakat csak szenvedés és nehézségek árán szerezhesse meg. Isten kiűzi az embert az Édenből. – 1Mózes 3.

Éva két fiút szül: Káint és Ábelt. Káin összeszólalkozik Ábellel, meggyilkolja őt, és hontalan vándorra lesz. Ádámnak egy harmadik fia is születik, Sét, akinek tizedik generációs leszármazottja Noé, az egyetlen igaz ember a megromlott világban. – 1Mózes 4:1–6:8.

EMBERBARÁT HETILAP NAGY FŰVÁROS ZSINAGÓGA

ב"ר

Chaim Shaul Glitzenstein: Az első gyilkosság története

Ezen a héten elkezdjük az egészet előről olvasni... A világ teremtése hat nap alatt... De van egy nagyon szomorú történet is az aktuális hetiszakaszban, és ez az első gyilkosság története. Káin megölte a testvérét.

„Rátámadt Káin Ábelre az ő testvére és megölte őt. És mondta az Örökkévaló Káinnak: Hol van Ábel, a te testvéred? És ő mondta: Nem tudom; vajon testvérem őrzője vagyok-e én? És mondta (az Örökkévaló): Mit tettél? A te testvéred vérenek hangja kiált föl hozzám a földből!” Káin akkor megijed és bocsánatot kér, és kifejezi abbéli félelmét, hogy most már bárki megölheti őt. Ezért az Örökkévaló jelet ad neki, amivel megjelöli, és ezzel megvédi attól, hogy megöljék.

Felmerül pár kérdés: Miért kell neki jelet kapnia, amivel megvédelmezi őt Isten, mikor az lenne a helyes, (szemet szemért, fogat fogért), ha megölte a testvérét, haljon meg ő is. A másik kérdés, hogy mi ez a jel pontosan?

Az első kérdésre az a válasz, hogy **Káin** nem tudta, hogy mit okoz. Fájdalmat akart okozni a testvéreinek, de nem volt tisztában azzal, hogy a lelkét elveheti a testéből. Nem tudta, mi az a halál, és hogy ezt hozhatja a másokra. Ezért nem kellett meghalnia tetteinek büntetése képen. A jelről pedig van többféle magyarázat.

Az első szerint Káin egy szarvat kapott a homlokára, amitől ijesztővé vált az emberek között. (**Ádám-nak és Évának még sok gyermeke született, csak azokról nem mesél a Tóra, mert nem tartoznak szorosan a zsidó nép történelméhez**) Így senki nem merte bántani.

A második magyarázat szerint nem fizikai értelemben vett jelre kell gondolnunk. Hanem egyfajta szellemi erőre, ami az embernek adatott.

Tudvalevő, hogy az állatok tartanak az embertől, kerülik a társaságát, már akkor elbújnak előle, ha csak megérik a közeledtét. Állat csak vészhelyzetben támad meg embert, ha nincs más választása, magától nem keresi a találkozást. Ez **Istentől** való dolog, hogy az állat tudja, hogy az ember valami más... **EMBER**. Ez az erő szállt el **Káinból**, mikor gyilkossá vált. Hasonlatos lett az állatokhoz, és már nem volt benne a szellemi erő, amivel az állatoktól megkülönböztesse magát. Ezért rettegett, hogy akár az állatok is széttéphetik, megölhetik őt. **Isten** pedig visszaadta neki ezt az emberi erőt, ez volt a jel, láthatatlan, de érzékelhető. A harmadik magyarázat azt mondja, hogy **Káin** egy kutyát kapott maga mellé kísérőnek és társnak. Azért pont kutyát, mert a kutya hűséges a gazdájához, önfeláldozó, odaadó, szeretettel, képes akár az életét adni a gazdájáért, mindezt úgy, hogy szinte semmit nem kap cserébe. Maradék étellel etetik, ő mégis mindenestül odaadja az életét annak, akihez tartozik. A kutya tehát emlékeztette **Káint**, hogyan kellene viselkedni, alázattal, szeretettel, odaadással és hűséggel. Mindig tükröt tartott elé. Ugyanakkor hűséges társként önzetlenül szerette, tisztelte, védelmezte és követte őt.

Mit tanulhatunk ebből a történetből? Először is azt, hogy ha rosszat látunk, nem feltétlenül gyilkosságot, hanem bármi „**bűnt**”, ne ítéljünk elhamarkodottan, vizsgáljuk meg az eset hátterét, lehet, hogy az elkövető nem akarta azt okozni, ami végül lett, lehet, hogy hibázott, de azért nem egy megátalkodott gonosztevő. Vigyázzunk tehát az előítéletekkel, és az elhamarkodott ítélkezéssel. A másik, amit tanulhatunk, és ez nagyon fontos, hogy az emberi erőt, a tartásunkat csakis emberi viselkedéssel őrizhetjük meg. Figyeljünk oda, hogy méltók legyünk tetteinkkel az **Örökkévalóhoz**.

Rabbi Jonatan Sacks: A teremtés igazságossága

Vannak szavak, amelyek megváltoztatják a világot, és ezek közül egyik sem olyan fontos, mint a Tóra első fejezetében szereplő két mondat:

Akkor Isten így szólt: „Teremtsünk embert a mi képünkre, a mi hasonlatosságunkra, hogy uralkodjanak a tenger halain és az ég madarain, a jóságokon és minden vadállaton, és minden teremtményen, amely a földön mozog.” (1Móz 1:26-27) Isten tehát a saját képmására teremtette az embert, Isten képmására teremtette őket; férfiak és nők teremtette őket.

Az itt megfogalmazott gondolat talán az erkölcsi és politikai gondolkodás egész történetében a legmegváltoztatóbb. Ez az alapja a nyugati civilizációnak, amely egyedülálló módon az egyénre és az egyenlőségre helyezi a hangsúlyt. Ez áll Thomas Jefferson szavai mögött az Amerikai Függetlenségi Nyilatkozatban: „Magától értetődőnek tartjuk ezeket az igazságokat, hogy minden ember egyenlőnek teremtett [és] Teremtője bizonyos elidegeníthetetlen jogokkal ruházta fel...”. Ezek az igazságok minden, csak nem magától értetődőek. Platón abszurdnak tartotta volna őket, aki szerint a társadalomnak azon a mítoszon kell alapulnia, hogy az emberek arany, ezüst és bronz emberekre oszlanak, és ez határozza meg a társadalmi státuszukat. Arisztotelész úgy vélte, hogy egyesek uralkodásra születnek, mások pedig arra, hogy uralkodjanak rajtuk.

A forradalmi kijelentések nem egyik napról a másikra fejtik ki hatásukat. Ahogy Rambam elmagyarázta a Tanácstalanok útmutatójában, az embereknek hosszú idő kell a változáshoz. A Tóra az idő közegében működik. Nem törölte el a rabszolgaságot, de elindított egy sor olyan fejleményt - leginkább a sábátot, amikor minden hatalmi hierarchiát felfüggesztettek, és a rabszolgáknak hetente egy nap szabadságuk volt -, amelyeknek idővel el kellett vezetniük a rabszolgaság eltörléséhez.

Az emberek lassan értik meg az eszmék következményeit. Thomas Jefferson, az egyenlőség bajnoka rabszolgatartó volt. A rabszolgaságot csak az 1860-as években törölték el az Egyesült Államokban, és nem polgárháború nélkül. És ahogy Abraham Lincoln rámutatott, a rabszolgaság védelmezői és kritikusai egyaránt a Bibliára hivatkoztak ügyükben. De végül az emberek megváltoznak, mégpedig a nyugati elmébe régen elültetett eszmék ereje miatt.

Pontosan miről is van szó a Tóra első fejezetében?

Az első dolog, amit meg kell jegyeznünk, hogy ez nem egy önálló kijelentés, egy kontextus nélküli beszámoló. Valójában ez egy polémia, egy tiltakozás a világegyetem megértésének egy bizonyos módja ellen. Az összes ókori mítoszban a világot az istenek uralomért folytatott harcaiból magyarázták. A Tóra ezt a gondolkodásmódot teljesen és maradéktalanul elveti. Isten szól, és a világegyetem létrejön. A nagy XIX. századi szociológus, Max Weber szerint ez volt a mítoszok vége és a nyugati racionalizmus születése.

Ami még ennél is fontosabb, ez a világegyetemről való gondolkodás új módját teremtette meg. A mítoszok ősi világának és a tudomány modern világának egyaránt központi eleme a hatalom, az erő, az energia gondolata. Ez az, ami jelentősen hiányzik a Teremtés könyv 1. fejezetéből. Isten azt mondja: „Legyen”, és van. Nincs itt szó hatalomról, ellenállásról, hódításról vagy az erők játékáról. Ehelyett az elbeszélés hétszer is megjelenő kulcsszava teljesen váratlan. Ez a tov, jó szó.

A Tov egy erkölcsi szó. A Tóra Mózes első könyvében valami radikálisat mond nekünk. A valóság, amelyhez a Tóra útmutatást ad (a Tóra szó maga is útmutatást, útmutatást, törvényt jelent),

EMBERBARÁT HETILAP NAGY FŰVÁROS ZSINAGÓGA

ב"ה

Rabbi Jonatan Sacks: A teremtés igazságossága

erkölcsös és etikus. A **Teremtés könyve** nem arra a kérdésre keresi a választ, hogy „**Hogyan jött létre a világegyetem?**”, hanem arra, hogy „**Hogyan élünk hát?**”. Ez a **Tóra legjelentősebb paradigmaváltása**. A világegyetem, amelyet Isten teremtett, és amelyben élünk, nem a hatalomról vagy az uralomról szól, hanem a **tov** és a **ra**, a **jó** és a **rosszról**. A vallás most először etizálódott. **Istent** érdekli az igazságosság, az együttérzés, a hűség, a szeretet, az egyén méltósága és az élet szentsége.

Ugyanez az elv, hogy az **Mózes első könyve** polémia, egy háttérrel rendelkező érvelés része, alapvető fontosságú annak a gondolatnak a megértéséhez, hogy **Isten** az emberiséget „**az Ő képére, az Ő hasonlatosságára**” teremtette. Ez a nyelvezet nem lehetett ismeretlen a **Tóra első olvasói** számára. **Jól ismerték**. Az első civilizációkban, **Mezopotámiában** és az **ókori Egyiptomban**, ahol bizonyos emberekről azt mondták, hogy **Isten képmása**. Ők voltak a **mezopotámiai városállamok királyai** és az **egyiptomi fáraók**. Semmi sem lehetett volna radikálisabb, mint azt állítani, hogy nem csak a királyok és uralkodók jelennek meg Isten képmásaként. Mindannyian azok vagyunk. Ez a gondolat még ma is merész: mennyivel inkább az abszolút hatalommal rendelkező abszolút uralkodók korában.

Így értelmezve az (**1Mózes 1:26-27**) nem annyira metafizikai kijelentés az emberi személy természetéről, mint inkább politikai tiltakozás a hierarchikus, osztály- vagy kasztalapú társadalmak alapja ellen, akár az ókorban, akár a modern időkben. Ez az, ami a **Tóra** legégetőbb gondolatává teszi. Valamilyen alapvető értelemben mindannyian egyenlőek vagyunk méltóságunk és végső értékünk tekintetében, mivel mindannyian Isten képmása vagyunk, függetlenül bőrszíntől, kultúrától vagy hitvallástól.

Hasonló gondolat jelenik meg később a Tórában, a zsidó néppel kapcsolatban, amikor **Isten** meghívja őket, hogy legyenek **papok országa** és **szent nemzet** (**2Mózes 19:6**). Az ókori világ minden nemzetének voltak **papjai**, de egyik sem volt „**papok királysága**”. Minden vallásnak vannak szent egyedei - de egyik sem állítja, hogy minden egyes tagja szent. Ennek megvalósulása is időbe telt. Az egész bibliai korszakban voltak hierarchiák. Voltak **papok** és **főpapok**, egy szent elit. De a **Második Templom lerombolása** után minden **ima áldozattá**, minden **imavezető pappá**, minden **zsinagóga** pedig a **Templom** töredékévé vált. A **Tóra** felszíne alatt egy mélységes egalitarizmus munkál, és a rabbik tudták és élték ezt.

Egy másik gondolat is benne van a mondatban: „**hogy uralkodjanak a tenger halain és az ég madarain**”. Figyeljük meg, hogy itt nincs szó arról, hogy bárkinek is joga lenne uralkodni bármely más ember felett. Az **Elveszett Paradicsomban Milton** a **Midráshoz** hasonlóan azt állítja, hogy ez volt **Nimród**, **Assíria első nagy uralkodójának**, és ezzel együtt **Bábel tornyának építőjének bűne** (**lásd 1Mózes 10:8-11**). **Milton** azt írja, hogy amikor **Ádámnak** azt mondták, hogy **Nimród** „**érdemtelenül uralkodik**”, elborzadt:

Testvérei fölé emelkedni, magára vállalva... Istentől nem adott, bitorolt hatalmat: Ő csak állat, hal, madár, szárnyas felett adott nekünk. Az uralom abszolút; ez a jogunk. Az ő adományából; de az ember az ember felett nem tette urává; ilyen címet magának. Fenntartva, az embert az embertől szabadon hagyta. (Elveszett Paradicsom, 12. könyv, 64-71).

Abban az időben teljesen elképzelhetetlen volt megkérdőjelezni az emberek azon jogát, hogy más emberek felett a beleegyezésük nélkül uralkodjanak. Minden fejlett társadalom ilyen volt.

Rabbi Jonatan Sacks: A teremtés igazságossága

Hogyan is lehetne másképp? Hát nem ez volt a világegyetem felépítése? **Nem a nap uralkodott a nap folyamán? Nem a Hold uralkodott az éjszakán? Nem volt-e az istenek hierarchiája magában a mennyben?** Már itt is benne rejlik az a mélységes ambivalencia, amelyet a **Tóra** végső soron magával a királyság intézményével, az „ember uralkodik az emberek felett” uralkodásával szemben mutat.

A harmadik implikáció abban a pusztán paradoxonban rejlik, hogy Isten azt mondja: „**Teremtsünk embert a mi képünkre, a mi hasonlatosságunkra**”. Néha elfelejtjük, amikor ezeket a szavakat olvassuk, hogy a **judaizmusban Istennek nincs képmása vagy hasonlatossága**. Ha valaki képet alkot **Istenről**, az a **Tízparancsolat** közül a második parancsolat megszegése és bálványimádás vétke. **Mózes** hangsúlyozta ezt a **Sínai Jelenésekör**: „**Nem láttál képmást, csak a szavak hangját hallottad**”. (**5Mózes 4:12**)

Istennek nincs képe, mert nem fizikai. Ő meghaladja a fizikai világegyetemet, mert **Ő teremtette** azt. Ezért **Ő szabad**, az anyag törvényei által nem korlátozott. Ezt érti **Isten**, amikor azt mondja **Mózesnek**, hogy az **Ő** neve: „**Az leszek, ami leszek**” (**2Mózes 3:14**), és később, amikor az **Aranyborjú bűne után** azt mondja neki: „**Megkegyelmezek, akinek megkegyelmezek**”. **Isten szabad**, és azzal, hogy az **Ő** képmására teremtett minket, a szabadság hatalmát is megadta nekünk.

Ez, ahogy a **Tóra** világossá teszi, **Isten** legsorsdöntőbb ajándéka volt. A szabadságot megadva az emberek visszaélnek vele. **Ádám** és **Éva** nem engedelmeskedik **Isten** parancsának. **Káin megöli Ábelt**. A **hetiszakasz végén a világot az özönvíz általi elpusztulás előtt találjuk**, mert olyannyira tele van erőszakkal, hogy **Isten** megbánta, hogy valaha is megteremtette az emberiséget. Ez a **Tanach** és az egész judaizmus központi drámája. **Vajon arra használjuk-e szabadságunkat, hogy tiszteletben tartsuk a rendet, vagy visszaélünk vele, hogy káoszt teremtsünk? Tiszteljük vagy meggyalázzuk Isten képmását, amely az emberi szívben és elmében él?**

Ezek nem csak ősi kérdések. Ma is éppúgy élnek, mint a múltban. A komoly gondolkodók által felvetett kérdés - amióta Nietzsche Isten és a zsidó-keresztény etika elhagyása mellett érvelt - az, hogy vajon az igazságosság, az emberi jogok és az emberi személy feltétlen méltósága képes-e egyedül világi alapon fennmaradni? Maga Nietzsche úgy gondolta, hogy nem.

A Yale filozófusa, **Nicholas Woltersdorff** 2008-ban egy nagyszabású művet publikált, amelyben azt állítja, hogy a nyugati igazságosság-fogalmunk azon a meggyőződésen alapul, hogy „**mindannyiunknak nagy és egyenlő értéke van: az az érték, hogy Isten képmására teremtettünk, és hogy Isten megváltóan szeret minket**.” Ragaszkodik ahhoz, hogy nincs olyan szekuláris indoklás, amelyre hasonló igazságossági keretet lehetne építeni. Bizonyára erre gondolt **John F. Kennedy** is beiktatási beszédében, amikor arról a „**forradalmi hitről beszélt, amelyért elődeink harcoltak**”, hogy „**az ember jogai nem az állam nagylelkűségéből, hanem Isten kezéből származnak**.”

Olyan jelentős eszmék tették a **Nyugatot** azzá, ami, olyan eszmék, mint az emberi jogok, a rabszolgaság eltörlése, mindenki egyenlő értéke és az igazságosság, amely azon az elven alapul, hogy a jog szuverén az erő felett. Mindezek végső soron a **Tóra első fejezetének** azon kijelentéséből erednek, hogy **Isten** képmására és hasonlatosságára teremtett bennünket. Nincs még egy szöveg, amely nagyobb hatással lett volna az erkölcsi gondolkodásra, és nincs még egy civilizáció, amely magasabb szintű elképzeléssel rendelkezett volna arról, hogy mire vagyunk hivatottak.

MISNÉ TORÁ – A ZSIDÓ JOGTÁR

XXXI. RÉSZ

17. §. Amint kiment a fürdőből, öltözzön fel és fedje be a fejét, hogy meg ne fázzon. Erre még nyáron is ügyelnie kell. Miután kiment (és felöltözött) várjon egy kicsit, hogy magához térjen és ne legyen kimelegedve – és csak ezután egyen. Ha fürdés után alszik egy keveset, mielőtt enne – ez igencsak ajánlatos. Ne igyon fürdés után hideg vizet, fölösleges mondani, hogy a fürdőben ne igyon. Ha azonban, annyira szomjas a fürdő után, hogy nem képes magán uralkodni – keverje a vizet egy kevés borral, illetve mézzel, és úgy igya. Ha pedig fürdés után olajjal kente be testét – télen – miután leöblítette magát – ez igen jó.

Hol ne lakjon a tudós?

18. §. Ne szoktassa magát az ember a gyakori érvágáshoz, és ne vágasson eret, csak ha nagy szüksége van rá. Ne vágasson eret sem télen, sem nyáron, hanem csak egy keveset **Nisznán**, és egy keveset **Tisré havában (vagyis tavasszal és ősszel)**. Aki elmúlt 50 éves – egyáltalán ne vágasson eret. Érvágás után ne menjen a fürdőbe, ne keljen útra és ne vágasson, miután hosszú útról hazatért. Az érvágás napján egyen és igyon kevesebbet, mint rendszeren és pihenjen sokat, vagyis ne fáradozzon, ne tornázzon és ne sétáljon.

19. §. Az ondó az emberi test éltető ereje és szemének fénye. Minél több megy el belőle, a test elgyengül, ereje fogy és élete elvész. Erre célzott **bölcs Salamon**, amikor azt mondta: „**Fiam, ...ne vesztegeds erődöt a nőkre...**”. Aki túl gyakran él nemi életet, az hamar megöregszik, elveszti erejét, látása megromlik, rossz szag árad a szájából és hónaljából, haja, szemöldöke és szempillái kihullanak...; a szakálla, valamint lába és hónaljszőrzete elburjánzik, a fogai kihullanak és ezenfelül is sok fájdalomban van része. Erre mondták a híres orvosok, hogy ezer közül csak egy hal meg valamilyen betegségtől, a többi mind a túlzott nemi élettől.

Ennélfogva az embernek nagyon elővigyázatosnak kell lennie ezügyben, ha jól akar élni...

20. §. Aki pedig a fenti utasítások alapján él, – annak én szavatolom, hogy soha életében nem lesz beteg, amíg megöregszik és meghal – és nem lesz szüksége orvosra; teste egészséges és tökéletes lesz egész életében, hacsak nem volt, születésétől fogva gyenge és beteges, vagy ha már gyerekkorától kezdve valamelyik, említett ártalmas szokást magáévá nem tette. Vagy ha pestis éri, vagy szárazság okozta éhínség.

21. §. A fent elmondott jó szokások csupán az egészséges ember számára ajánlatosak. A beteg embernek, azonban, vagy akinek akár az egyik testrésze beteg, vagy huzamos ideig élt egészségtelen életet – mindezeknek más és más dolog van előírva az orvosi könyvekben. Az állandó, megszokott életmód megváltoztatása a betegségek kezdetét jelenti.

22. §. Ahol nincs orvos, ott se az egészséges, se a beteg ne hagyja figyelmen kívül a fentebb elmondottakat, mivel minden eme utasítás – a jó élet és a tisztaság záloga.

23. §. Olyan városban, ahol nincs meg a következő tíz dolog – tilos egy bölcsnek lakni: orvos, aki eret vág, nyilvános fürdő, nyilvános illemhely, folyó víz (**mint folyó vagy forrás**), templom, hitoktató, írnok, jótékonyági egyesület, rendőrség.

Folytatjuk...

EMBERBARÁT HETILAP

NAGYFUVAROS ZSINAGÓGA

,NAGYFUVAROS UTCAI ZSINAGÓGA

2024. OKTÓBER

ŐSZI NAGYÜNNEPI IMAREND

ב"ה

1.	kedd		6,30	18,15	28.	ELUL
2.	szerda	SZLICHOT EREV ROS HÁSÁNÁ ⚡ 18,02	6,30	18,00	29.	
3.	csütörtök	ROS HÁSÁNÁ 1. ⚡ 19,04	8,00	18,00	1.	TISRÍ
4.	péntek	ROS HÁSÁNÁ 2. ⚡ 17,58	8,00	18,00	2.	
5.	szombat	HÁAZINU SABBAT SUVÓ Vége: 19,00	8,00	17,45	3.	
6.	vasárnap	GEDÁLJÁ BÖJTJE Vége: 18,43 SZLICHOT	7,00	18,00	4.	
7.	hétfő	SZLICHOT	6,30	18,00	5.	
8.	kedd	SZLICHOT	6,30	18,00	6.	
9.	szerda	SZLICHOT	6,30	18,00	7.	
10.	csütörtök	SZLICHOT	6,30	18,00	8.	
11.	péntek	SZLICHOT Mincha ima: 13,00 EREV JOM KIPPUR ⚡ 17,44	6,30	18,00	9.	
12.	szombat	JOM KIPPUR <u>MÁZKÍR</u> kb.: 12,00 NILE: 17,30 Vége: 18,47	8,00		10.	
13.	vasárnap		8,00	17,45	11.	
14.	hétfő		7,00	17,45	12.	
15.	kedd		7,00	17,45	13.	
16.	szerda	EREV SZUKKOT ⚡ 17,35	7,00	17,30	14.	
17.	csütörtök	SZUKKOT 1. ⚡ 18,38	8,00	17,30	15.	
18.	péntek	SZUKKOT 2. ⚡ 17,31	8,00	17,30	16.	
19.	szombat	FÉLÜNNEP 1. Vége: 18,34	8,00	17,15	17.	
20.	vasárnap	FÉLÜNNEP 2.	8,00	17,30	18.	
21.	hétfő	FÉLÜNNEP 3.	7,00	17,30	19.	
22.	kedd	FÉLÜNNEP 4.	7,00	17,30	20.	
23.	szerda	HOSÁNÁ RÁBÁ ⚡ 17,22	8,00	17,30	21.	
24.	csütörtök	SMINI ÁCERET <u>MÁZKÍR</u> KB.: 9,30 ⚡ 18,26 ESTE: Tórai körmenet	8,00	17,30	22.	
25.	péntek	SZIMCHÁT TORÁ ⚡ 17,19	8,00	17,30	23.	
26.	szombat	BERÉSIT Újhold hirdetés Vége: 18,23	8,00	17,15	24.	
27.	vasárnap	<i>Téli időszámítás kezdete</i>	8,00	16,00	25.	
28.	hétfő		7,00	16,00	26.	
29.	kedd		7,00	16,00	27.	
30.	szerda		7,00	16,00	28.	
31.	csütörtök		7,00	16,00	29.	

Ismeretlen zsidók nyomában **C. Wolfner József**

Wolfner József (Arad, 1856. január 8. – Budapest, 1932. február 16.) könyvkiadó, a Singer és Wolfner könyvkiadó és könyvkereskedő cég alapítója.

Wolfner Simon és Fellner Cecilia fiaként született. Édesapját tizennyolc évesen veszítette el. 1885. március 1-jén – egyetemi tanulmányainak befejezése után – alapította meg a Singer és Wolfner könyvkiadó és könyvkereskedő céget, amely elsőként foglalkozott ifjúsági irodalom kiadásával, másik fő területe pedig a szépirodalom volt. 1923-ban vállalatát részvénytársasággá alakította át, amelynek elnök-vezérigazgatója volt. A könyvkiadó nevét olcsó könyvsorozatai tették ismertté. Az alapítók – Singer Sándor és Wolfner József – a Singer és Wolfner céget az egyik legelőkelőbb lap és könyvkiadó céggé fejlesztették. A Singer és Wolfnernek könyvesháza és kiadványvállalata is volt az **Andrássy út 16-ban**, ahol a boltok fölött, az emeleten szerkesztőségek is működtek.

Wolfner József, a szecessziós századforduló legjelentősebb könyvkiadója, az irodalmi üzletember, korának egyik legsikeresebb megtestesítője volt. Sikereinek titka az volt, hogy ki tudta tapogatni a közönség nagy átlagának igényeit és azt szolgálta ki kiadói tevékenységével. Kiadványai között együtt szerepeltek **Herczeg Ferenc**, **Gárdonyi Géza**, **Csathó Kálmán**, **Surányi Miklós** művei **Beniczkyné Bajza Lenke** és **Hedwig Courths-Mahler** műveivel. A középosztály, kispolgárság és a vidéki értelmiség igényeire alapozta könyveinek kiadását. Általában könnyen olvasható, ún. lektúr irodalmat adott ki, valamint ifjúsági és gyermekolvasók szolgálatára és olcsó, népszerű könyvek nagy számban való kiadására törekedett. A gyerekkiadványok közül legsikeresebbek **Pósa Lajos** művei és **Sebők Zsigmond Maczkó Úr kalandjairól** szóló könyvei. Legsikeresebb sorozatai

voltak az **Egyetemes Regénytár**, melynek egyes kötetei **húszezer példányban** is elkelték, ugyanúgy a **Milliók Könyve**, a **Filléres Regénytár** és később az **Új Idők lexikona** című kiadványuk is.

Wolfner József nevét műgyűjtő és művészetpártoló tevékenysége is híressé tette. **Mednyánszkyt** tekintette az általa gyűjtendő legfontosabb mesternek, legjobb munkáit ő szerezte meg, szerződés is kötötte hozzá, de a fiatalabb nemzedéket, többek között **Nagy Istvánt** és **Egry Józsefet** is nagyra tartotta. Fia is gyarapította a gyűjteményt. 1922. március 9-én Budapesten, a **Terézvárosban házasságot kötött** a nála **21 évvel fiatalabb Roth Jolán fővárosi tanítónővel**, dr. **Roth Márk** és **Weiner Berta** lányával. A fővárosi képviselő-testület tagja volt. Fia és örököse, **Farkas István** – neves, elismert festőművész, s aki a könyvkiadó első házasságából, a korán elhunyt budai **Goldberger Annától született**, majd **Wolfner rokonoknál nevelkedett** – épp kiállítást szervezett az **Ernst Múzeumban**, hogy apjának bizonyítsa: igazi művész vált belőle, amikor a megnyitó előtt két nappal Wolfner József meghalt.

Halála után fia folytatta apja művészetpártoló, műgyűjtői tevékenységét; képzőművészeket támogatót, kiadójában foglalkoztatta **Barcsay Jenőt**, **Hincz Gyulát**, **Szalay Lajost** és **Vilt Tibort**. **Farkas István 1932-től 1944-ig** volt a cég vezérigazgatója. A Singer és Wolfner 1943-tól **Új Idők Irodalmi Intézet Részvénytársaság** néven működött tovább.

Forrás: (wikipedia)

Dr. Goldberger Tamás: 80 éve történt

XXX. rész

1944. október 19. - 1944. október 26. között

1944. október 19. A szovjet haderő győzelmével befejeződött a debreceni tankcsata. **Plijev** tábornok csapatai elfoglalták **Debrecent**. **Theodor Grell**, a **budapesti német követség zsidóügyi szakértője** memorandumban sürgette a deportálások újbóli elindítását, kiemelve **Magyarország** ez ügyben vállalt kötelezettségeit. **Vajna Gábor** belügyminiszter felfüggesztette a külföldi menlevelek elismerését. A német követség eljuttatta a svájci követségnek **Vajna Gábor zsidókérdésről** alkotott nézeteinek összegzését. A **Szolyva** elleni **szovjet támadáshoz** átcsoportosították a **15. műszaki rohamutász dandárt** és egy újabb **harckocsi dandárt**, amivel a támadók túlereje az itt **védekező magyar csapatokkal** szemben legalább nyolcszorossá vált.

1944. október 20. Az **Eichmann** és **Vajna Gábor** közt létrejött szerződés szerint reggel ötkor megkezdődött a zsidóellenes intézkedések végrehajtása. Rendőrök és nyilasok hatoltak be a csillagos házakba, megparancsolva a férfiaknak, hogy az udvaron gyülekezzenek. Közölték velük, hogy a **16 és 60 év közötti férfiak** egy órán belül útnak indulnak, készüljenek fel, **3-napi élelmet** vigyenek magukkal. A délelőtt folyamán az összegyűlteket kivitték a **Kerepesi úti ügétőpályára**, illetve a **KISOK** pályára. Az alkalmasság vizsgálatánál gyakran figyelmen hagyták az egészségi kritériumokat és a megszabott korhatárt. A menlevéllel, mentesítési vagy orvosi bizonyítványokkal rendelkezők dokumentumait sokszor egyszerűen megsemmisítették. Ugyanakkor többeknek sikerült megmenekülni a nyilasok vagy a rendőrök lefizetésével. Az összegyűjtötteket sietve munkaszázadokba osztották, az ügétőről a **Ferihegyi repülőtérre**, a **KISOK** pályáról az újpesti stadionba vitték őket, majd **Budapest** déli, délkeleti peremére ártot ásni, erődítéseket építeni. Az intézkedés gyorsasága miatt sokan nem tudtak megfelelően felkészülni, többen a célállomásra menet meghaltak, voltak, akiket a nyilasok halálra kínoztak, mások néhány napon belül az éhezéstől és a kimerültségtől veszítették életüket. A szovjet kormány újabb javaslatot tett a **Moszkvai Magyar Bizottságnak** emigráns magyar kormány alakítására. Megkezdődött a budapesti zsidóság (**gyalogos**) kihajtása **Nyugat-Magyarországra** és **Ausztriába**, munkaszolgálatra. **Belgrád elfoglalásával** befejeződött a **3. Ukrán Front**, a **bolgár** és a **jugoszláv** csapatok belgrádi hadművelete. **Amerikai csapatok** szálltak partra a **Fülöp-szigetekhez** tartozó **Leytei-öbölben**. **Albániában** **Ideiglenes Demokratikus Kormány** alakult.

1944. október 21. Éjjel, miután a **25. gyaloghadosztály** várost védő néhány egységét szétverték, a szovjet csapatok elfoglalták Nyíregyházát, elvágva a **Dél Hadsereg** csoport legfontosabb utánpótlási vonalát. Már csak egy komolyabb közúti és vasúti csomópont maradt, melyen keresztül **Kárpátaljára** és **Erdélybe** lehetett jutni, a **60 km-re** északkeletre fekvő **Csap**. Ennek elesése a **2. magyar**, továbbá a **6. és 8. német** hadsereg elvágását jelentette volna. **Szálasi Angelo Rotta** pápai nunciusnak: "A kormány nem kívánja a zsidókat elpusztítani, azonban a magyar nemzetet ettől az elemtől meg akarja szabadítani. A zsidók tehát Magyarország területén kívül, ha akarják, megtalálhatják boldogulásukat, Magyarország területén azonban nem." **Amerikai csapatok** foglalták el **Aachent**.

1944. október 22. **Budapesten** hirdetményben szólították fel a **16 és 60 év közötti zsidó lakosokat**, akiket nem soroztak be két nappal korábban, valamint minden **18 és 40 év közötti zsidó nőt**,

Dr. Goldberger Tamás: 80 éve történt

XXX. rész

hogy jelentkezzenek „sorozásra”. Becslések szerint eddig **25.000 férfit** és **10.000 nőt** vittek el. A mentesítettek között voltak keresztények házastársai, aktív szolgálatot teljesítők közvetlen hozzátartozói, a hadiüzemekben dolgozók és a sokgyermekes család-anyák. **Szatmár-németiben agyonlőtték Fekete Márton szökött munkaszolgálatost.** A szovjet csapatok Norvégia területére léptek.

1944. október 23. A Csengeren állomásozó **110/5. munkásszázad parancsnoka, Vitéz Máté kilenc munkaszolgálatost** lövetett agyon. **Feketehalmy-Czeydner Ferenc altábornagy honvédelmi miniszterhelyettes** és **Otto Winkelmann SS-Obergruppenführer**, a magyarországi **SS és rendőri erők parancsnoka** megállapodást kötöttek a katonai együttműködésről, amelynek értelmében német területen, német szervezeti elvek alapján, német fegyverzettel, magyar személyi állománnyal fel kell állítani négy **SS gránátoshadosztályt** és négy **hungarista honvédhadosztályt**, előbbit a **Waffen-SS** és a **Honvédség (kettős)**, utóbbiakat a **Honvédség** hadrendi elemeként, folytatni kell az **okt. 12-én** felállított **Szent László hadosztály** szervezését, ki kell telepíteni német területre a magyar katonaiskolákat, a **16-20 éves fiúkat** és **leventéket**, illetve a magyar anyagi és kulturális értékeket, a **Birodalomba** települő magyar alakulatok felett a magyar Póthadsereg Parancsnokság veszi át a vezetést, **Magyarország 190 ezer 35 év feletti segédszolgálatost** biztosít a német haderő számára, valamint szükség esetén a teljes **16-70 év közötti férfilakosságát** a **német hadvezetés** rendelkezésére bocsátja. **Veesenmayer** szerint **Winkelmann 50.000 fő** egészséges zsidó átadását kérte, ő csak **25.000-et**, így elérte az azonnali jóváhagyást, és lehetővé téve a későbbi kéréseket. A **három nagyhatalom elismerte Franciaország de Gaulle tábornok vezette Ideiglenes Kormányát.** A **szovjet 237. lövészadosztály** osztagai a **Talabor és Nagyág** közötti **Németlipicse** irányában **áttörték** a frontot, így ebből az irányból is az átkarolás veszélye fenyegette a **Husztnál** védekező **magyar 24. gyaloghadosztályt.**

1944. október 24. A **4. Ukrán Front** katonái bevonultak **Tiszaújlakra.** Magyarországon megszűntették a német szállítások vámkezelését.

1944. október 25. A **4. Ukrán Front** főleg a keleti szárnyon ért el eredményeket, sikerült elfoglalnia **Nagyszőlőst**, majd **Huszt** városát és átkelni a **Borsován.** A **Szovjetunió helyreállította** a diplomáciai kapcsolatot a **királyi Olaszországgal.**

1944. október 25.-26. A **4. Ukrán Front**, kihasználva az **1. hadsereg visszavonulásakor** keletkező **zűrzavart**, gyorscsoportjaival üldözésbe ment át, tekintet nélkül a még helyenként meglévő ellenállásra. Néhány **szovjet harckocsi** már **Vásárosnaményt** is megközelítette. A **17. önálló lövészhadtest kettéosztotta csapatait**, egy részük **nyugati irányban, Beregszász** felé nyomult, fő ereje viszont **Munkácsra**, valamint a város **délről való** megkerülésével **Ungvárra** támadt.

Folytatjuk...

EMBERBARÁT HETILAP NAGY FŰVÁROS ZSINAGÓGA

ב"ה

Smini Áceret és Szimchát Tóra

Az őszi ünnepek sorában ezek az utolsó ünnepnapok. **Smini áceret** és **szimchát torá Izraelen** kívül két egymást követő napra esik, **Izraelben** azonban egy napon, közvetlenül a **szukkot** vége előtt, **hosáná rábát** követően tartják.

A **Szentély** idejében, **szukkot** ideje alatt, hét napon át mutattak be áldozatokat a világ népeinek nevében is. A nyolcadik nap (**innen a smini, vagyis nyolcadik szó**) azonban csak a zsidóké, ilyenkor csak a saját áldozataikat mutatták be. **Smini áceretkor a szukkoti sátrakból** visszaköltözünk a házba (**van olyan szokás, mely szerint Izraelen kívül még a szukkában ülnek smini áceretkor délutánig, de nem mondanak rá áldást**).

Ezen a napon hangzik el a zsinagógákban a „**tfilát hágesem**”, az **esőt kérő ima** is, bár a mindennapi imádkozásba csak nagyjából két héttel később, **chesván** hónap hetedik napján toldjuk be az esőt kérő imát. **Szalonikiben** ismert volt egy **ladino** nyelvű dal, melyet az asszonyok énekeltek otthon, és amelyben esőt kértek a földre. A zsinagógai imádkozásnak része a **mázkir** vagy más néven **jizkor** ima is, melyet az elhunyt családtagokért mondanak bizonyos ünnepnapokon. **Smini áceret** munkatilalommal járó ünnep. A szombattól eltérően azonban szabad az előző napon meggyújtott lángról vett tűzön főzni, és az ehhez kapcsolódó munkálatokat elvégezni, valamint szabad közterületen tárgyakat vinni. Minden más munka tiltott. Az ünnepi lakomákon kerek **bárcesz (kalács)** kerül az asztalra, amit az év során utoljára mézbe mártunk só helyett. Az emberek így köszöntik egymást: **chág száméach – boldog ünnepet**.

A nap másik aspektusa **Szimchát Torá – a Tóra örömnépe**, melyet a **Bávelben (Babilóniában)** élő bölcseink adtak hozzá **Smini Áceret** második, csak **Izraelen** kívül megtartott napjához. **Bávelben** vezették be ugyanis a **Tóra** évenkénti felolvasását (**Izraelben háromévente fejezték be**). Ezen a napon olvassák fel a **Tóra** utolsó fejezetét, és rögtön utána újra is kezdik a felolvasást az első fejezettel, a teremtés történetével. Ez a szokás az örök körforgást mutatja, és arra emlékeztet, hogy a **Tóra** tanulmányozása soha nem áll meg: ahogy befejezzük, azonnal újra is kezdjük. A **XIII. századi Spanyolországban** élt **Dávid Ábduráhám** rabbi így fogalmazta meg e szokás lényegét: „**Az ok, amiért újra kezdjük a felolvasást a teremtés történetével az, hogy amint kiérdemeltük, hogy befejezzük a Tórát, úgy érdemljük ki, hogy újra is kezdhessük.**”

Aki a legutolsó részt olvassa fel a **Vezet hábráchá** hetiszakaszából, az a **chátán torá**, azaz a **Tóra** vőlegénye, aki pedig az elsőt a **Börösit** szakaszából, az a **chátán börösit**, azaz a **Börösit** vőlegénye címet kapja. A cím tulajdonosainak illik rövid időn belül **kidust** adniuk a zsinagógában.

Tzvi Gluckin:

Fedezd fel ki írta a Tórárt!

XXX. rész

A Tórárt nagyon régen írták. Azóta sok minden történt. A zsidókat száműzték, üldözték, vándoroltak. Zsidó közösségek a világ minden táján élnek, **Lengyelországtól Jemenig, Chilétől Indián át az Egyesült Államokig.** És a **Szánhedrin 2000 évvel ezelőtti feloszlata óta nincs központi vallási hatóságuk.** Vajon képesek voltak-e fenntartani a Tóra pontosságát?

A Tóra egy nagy könyv. 304 805 betűből és körülbelül 79 000 szóból áll. Kézzel írják. Nagyméretű állati bőrdarabokra. Ezeket a részeket összevarrják, és tekercs-csé állítják össze. **Mikor írták az első teljes tóratekercset?** A zsidó nép i. e. 1313-ban gyűlt össze a **Szinájhegy lábánál. Mózes negyven évvel később, i. e. 1273. február 23-án halt meg. Halála előtt átadta a népnek a Tóra egy befejezett példányát.** Ezt a példányt a **frigyládjában őrizték. Mózes Tórája volt a mesterpéldány.** Ha valakiben kétely merült fel egy **tekercs pontosságáról**, akkor összevetette azt a **mesterpéldánnyal.**

Minden zsidó királynak megparancsolták, hogy ő is írjon egy **tóratekercset.** Ez egy kis tekercs volt. Ezt vitte magával a csatába. A közelében volt, amikor ítékezett, és tanult belőle. Arról a **mesterpéldányról másolták**, amelyet **Mózes** írt. Miután a **király meghalt**, az ő **tekercsét is mesterpéldányként használták.**

Mi történt ezekkel a tekercsekkel? A **Mózes** által írt tekercset a jeruzsálemi Szentélyben őrizték. **Salamon király építette ezt a Templomot.** A babilóniaiak i. e. 422-ben kifosztották **Jeruzsálemet**, és lerombolták a **Szentélyt. Mózes mesterpéldányát** ekkor vagy **elrejtették**, vagy **megsemmisítették.** Idővel a **királyok másolatai is eltűntek.** De addigra már **több ezer tóratekercset írtak.** Sok **tekercs a babilóniai (a mai Irak területén lévő) zsidó közösségeknél volt.** E **tekercsek némelyikét már évekkel Jeruzsálem elfoglalása és lerombolása előtt Babilóniába vitték.**

Mózes mesterpéldánya 3300 évvel ezelőtt íródott, és körülbelül **ezer évvel ezután tűnt el.** Ez nagyon régen volt. **Vagy mégsem?** Minden **tóratekercset egy mesterpéldányról másoltak le.** Minden egyes **mesterpéldányt egy másik mesterpéldányról másoltak.** **Hány mesterpéldányra van szükség ahhoz, hogy visszajussunk ahhoz, amelyet Mózes írt?**

Egy **tóratekercs hosszú ideig fennmaradhat.** Utánanéztem az interneten, és találtam egy **730 éves spanyolországi Tórárt.** Egy **manhattani zsinagóga azt állítja**, hogy az ő **Tórájuk is körülbelül 700 éves.** Sok közösség állítja, hogy **400 vagy 500 éves tekercsekkel rendelkezik.** A zsinagógában, ahol felnőttem, volt egy **holokausztból megmentett Tóra.** A szélei meg voltak égve. Legalább **100 éves volt.**

EMBERBARÁT HETILAP NAGY FŰVÁROS ZSINAGÓGA

ב"ב

Tzvi Gluckin: Fedezd fel ki írta a Tórárt! XXX. rész

Egy tóratekerics átlagos élettartama körülbelül 200 év. Némelyik ennél hosszabb ideig is fennmarad. Mások nem. Ez a használattól, a pergamen minőségétől, az éghajlattól és más tényezőktől függ. **Ha egy Tórárt átlagosan 200 évig használnak, hány mesterpéldányra van szükség ahhoz, hogy visszajuss Mózes mesterpéldányáig?**

Nem sok. Osszuk el a 3000 évet 200-zal (a tóratekerics átlagos élettartamával). **Tizenötöt kapsz.** Ennyi. Csak **15 mestermásolat Mózesig visszamenőleg.** Mózes i. e. **1273-ban halt meg.** Ha igazán precízek akarunk lenni, adjunk hozzá még **200 évet** és még egy tekerics: **16.** Csak **tizenhat tekerics Mózesig visszamenőleg.** **Ez semmi.** És ez visszanyúlik a megírás idejére. **Mózes mesterpéldánya csak i. e. 422-ben, körülbelül 2400 évvel ezelőtt vett el.** Így csak **tizenkét tóratekerics** addig az időpontig, amikor **Mózes Tórája eltűnt.**

És a **tekericsket** nem csak egyszerűen **lemásolták** egy mesterpéldányról. A **másolás folyamatát törvények,** irányelvek és előírások sora szabályozza. Nehéz megírni egy **Tórárt.** Kiképzés szükséges hozzá, és tanúsítványt is kell szereznii. Az **írnok (sofer)** olyan személy, aki képesítéssel rendelkezik a **Tóra** megírására. A **sofer** minősítés megszerzése hasonló egy rabbi felavatásához, az állatok levágásához szükséges tudás megszerzéséhez vagy a körülmetélés elvégzésére való alkalmasság tanúsításához. Tanulnod kell. És át kell menned egy vizsgán.

A **Tóra írásának törvényei nagyon pontosak.** **Húszfajta hiba** teheti **használatlanná** a Tórárt. Ha egy hibás Tórárt **nem javítanak ki, nem lehet használni.** Nézd meg a következő részleges listát:

Nem lehet egy betűvel se több vagy kevesebb. • A pergamennek, a tintának és a tollnak szigorú előírásoknak kell megfelelniük. Kifejezetten a tóratekerics megírására kell elkészíteni őket. • Az írnok nem írhat emlékezetből. Minden betűt egy mesterpéldányról kell lemásolnia. • Az írnoknak minden szót hangosan ki kell ejtenie, mielőtt lemásolná a mesterpéldányról. • Minden betű körül elegendő üres térnek kell lennie. Ha egy betű bárhol hozzáér egy másikhoz, az érvényteleníti az egész tekericset. • Ha egy betű olvashatatlan, vagy hasonlít egy másik betűre, a tekerics érvénytelen. • Az írnoknak megfelelő méretű szóközöket kell tennie a szavak közé, hogy egy szó ne tűnjön két szónak, vagy két szó egynek. • Az írnok nem változtathatja meg a szakaszok kinézetét, és meg kell felelnie az adott sorhosszúságoknak és a bekezdések kialakításának.

Ezek a törvények segítenek biztosítani az átvitel pontosságát. Egy **Tóra** megírása kemény munka.

Folytatjuk...

Heti Jahrzeit:

Rabbi Raphael Berdugo

Raphael Berdugo rabbi (1747 - 1822), más néven „Angyal Raphael” volt az egyik legnagyobb tudós és uralkodó Marokkóban. Raphael Berdugo (héberül: רפאל בירדוגו) rabbi Mordecai Berdugo fia, dayan, tudós, Marokkó egyik legnagyobb rabbija volt.

Családja - A Berdugo család ismert Marokkóban és különösen Meknes, mint egy dinasztia rabbik és dayan Poski Halakha, aki a tizenhetedik században kezdődött, szolgált a városban.

A harmincas éveiben Meknes városában szolgált dayánként testvérel, Jekutiel rabbival, aki az udvar atyjaként Av Beit Hadin- szolgált, valamint a harmadik dayán Baruch Toledano rabbival. Az évek során minden nyugati közösség elfogadta őt, mint az egész generáció egyik halachikus tanítóját. Miután testvére, Jekutiel rabbi - meghalt, rabbi Ráfáel szolgált az udvari atyát. Ráfáel rabbi a Maszbir egyik lányát vette feleségül, és négy fia született.

Raffaellót kortársai tisztelték, és döntései ma is inspirációt jelentenek a marokkói rabbik számára. Kiváló szónok volt, nagy természetes tekintéllyel rendelkezett, és nem riadt vissza a konfliktusoktól a notabilitásokkal, rámutatva például a jesiva-tanulókkal szembeni tapintatlanságukra. Nem korlátozta magát a dayan (bíró) szerepére, hanem közösségi aktivista volt. Rávette a shohatimokat, hogy hagyjanak fel régi szokásaikkal, és kövessék a kasztíliai szokásokat. Reformokat vezetett be az öröklési törvényekben is, például a férj és a gyermekek öröklését a feleség halála esetén.

Raphael Berdugónak számos ellenfele volt. Egyikük Baruch Toledano rabbi volt. Vitáik meglehetősen hevesek voltak, és híresek maradtak.

Közösségi vezetőként is szolgált, és vigaszt nyújtott a marokkói zsidóságot sújtó nehéz időszakban: Pereot Takan, a marokkói Jazid vezetése, a lázadások, járványok és a szárazság éve alatt.

A *Culte des Saints et Pélerinages Judéo-Musulmans au Maroc* című könyvben szentként szerepel. Megjegyzendő, hogy halálakor maradványai nem bomlottak el, hanem épségben maradtak, amíg évekkel a halála után Meknesbe nem szállították őket.

Forrás: (tzadikim)

HOLOKAUSZT 80: MEGHÍVÓ JÓZSEFVÁROSI PROGRAMSOROZAT

A Józsefvárosi Önkormányzat október 15. és november 28. között programsorozattal készül a Holokauszt 80. évfordulója alkalmából.

1944. október 15-én fegyveres összecsapás bontakozott ki nyilasok és antifasiszta ellenállók között Józsefvárosban, főleg a Népszínház utca és a Teleki tér környékén. A nyilasok a nációkkal együttműködve harcoltak a felkelők ellen, és harcokocsikat is bevetve verték le az ellenállókat, emellett a környék civil zsidó lakosságát egy többnapos pogrommal büntették.

A Kis Varsóként emlegetett eseményeket idézi fel a Józsefvárosi Önkormányzat a Holokauszt 80 emlékévkében.

November 6-án városi sétára hívjuk az érdeklődőket. A Gláser Jakab Alapítvánnyal a Kis Varsóban történt események nyomában járunk majd. A séta a Teleki téri Lámpagyújtogató szobra előtt indul 17 órakor. Az emlékévként zárásaként november 28-án este a héber, jiddis és orosz dalokat játszó Ábrahám fiai együttes ad koncertet a Nagyfuvaros utcai Zsinagógában. Az eseménysorozat időszakában a Józsefvárosi Múzeum a kerületi botlatókövek mögötti történeteket osztja meg a Facebook-oldalán.

November 6. szerda 17:00 // Nagy zűr Kis Varsóban városi séta

Séta a Gláser Jakab Alapítvánnyal a Kis Varsóban történt események nyomában. A séta a Teleki téri Lámpagyújtogató szobra előtt indul. A séta ingyenes, de regisztrációhoz kötött.

November 28. csütörtök 18:00 // Nagyfuvaros utcai Zsinagóga: Emlékezés és koncert

Beszédet mond: Pikó András Józsefváros polgármestere

Zenél: Ábrahám Fiai együttes

Tagok: Fináli Gábor (ének), Klavanszkij Anatolij (ének – ütőhangszerek), Darvas Kristóf (ének – zongora – harmonika), Kardos Dániel (ének – gitár), Vajdovich Árpád (nagybőgő), Schreier Norbert (ének – klarinét – szaxofon)

Forrás: (josefvaros)

RECEPT-TÁR

Sütőtökkel sült csirkecomb pároltrizzsel

Ha egy igazán őszi egytálételre vágytok, akkor megérkeztetek. A sütőtökkel sült csirkecombban a sütőtök édeskés íze tökéletesen passzol a fűszeres csirkehez, és mivel minden együtt sül, marad bőven időtök más teendőre is.

Hozzávalók: 2 fő

- 2 db egész, bőrös csirkecomb
- 2 ek étolaj
- só, bors
- 1 tk fűszerpaprika
- 1 tk fokhagymapor
- 500 g sütőtök
- 100 ml víz
- 2 ek méz
- 1 db narancs

Elkészítés:

A sütőtökkel sült csirkecomb elkészítéséhez a csirkecombokat megtisztítjuk, ha szükséges, majd beolajozzuk őket és alaposan belemasszírozzuk a sót, a borsot, a fűszerpaprikát és a fokhagymaport. Megpucoljuk a sütőtököt, nagyobb cikkekre vágjuk, sózzuk, borsozzuk, majd egy akkora tepsibe rakjuk, amibe a combokkal együtt elfér. Aláöntjük a vizet, alufóliával letakarjuk, és berakjuk a 180 fokra előmelegített sütőbe 40 percre.

Ha letelt az idő, levesszük a fóliát, meglocsoljuk a tepsit tartalmát a kisült szafttal, majd visszateszszük a sütőbe, most már 210 fokra felemelve a hőmérsékletet, és kb. 20 percig sütjük, amíg szépen megpirul a sütőtök és a csirkecomb is. Az utolsó 5 percben meglocsoljuk a mézzel és a narancs reszelt héjával és kifacsart levével, és így fejezzük be a sütőtökkel sült csirkecomb sütését.

Tálalásnál megszórhatjuk finomra vágott petrezselyemmel, és rizzsel tálalhatjuk.

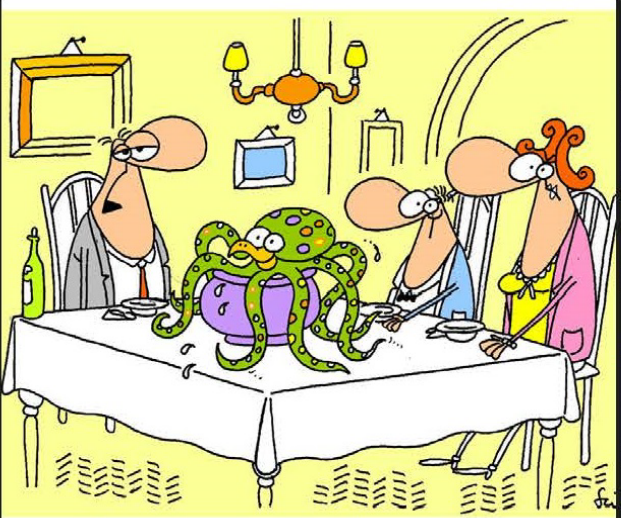
Forrás: (streetkitchen)

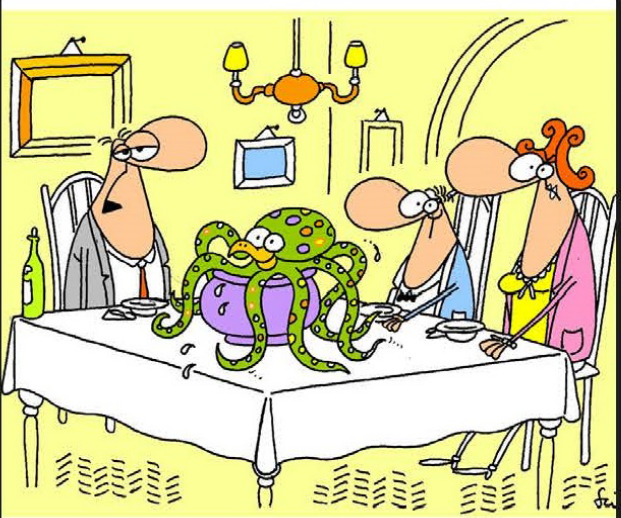

EMBERBARÁT HETILAP NAGY FUVÁROS ZSINAGÓGA

ב"ה

REJTVÉNY, AGYTORNA (SÁBESZ UTÁNRA)

							LASSAN LEHULL	A FÖLD-SZINTRE CSABÍT	GERENDÁZAT	DÍSZ-TÁRGY RÓMAI 50-ES		INGBEN VANI A BOR ZAMATA	LÍRAI KÖLTEMÉNY	A POÉN 1. RÉSZÉ
							IMAVÉGI SPANYOL ÉS KUBAI AUTÓJEL			TERELŐ-KUTYA BÁLVA-NYOZÁS				
							FOGAZOTT SZÉLŐRE VAGDAL							
							HÜSÖS BOGYÓJÚ CSERJE				MENNYEI	VÍZBEN ÁLLI		
							A BECSÜLETÉBE GÁZOL CSURGÓ						INDIA HATÁRAI SZOMBATHELYI	
HIGGADTSÁG	A POÉN 2. RÉSZÉ	ZÜLLESZT, BOMLASZT	BOSSZAN-KODÓ SZÓCSKA	GRAMM, RÖVIDEN	A VANÁDIUM ÉS A SZÉN VEGYJELE	PIACON ÉRTÉKESÍT ELME	TEJ-TERMÉK RAVASZ ÁLLAT							
							BURKOLATSÚLY FENTRŐL BAKTAT	KÖRSZELETI RITKA FÉRFINEV						
A KÓRHÁZ JELE				FORTÉLY, FURFANG			MARÓ FOLYADÉK							
FELESÉG, TRÉFÁSÁN				KÖTELET KÉSZÍTŐ			TUDATLAN							
ÜRES KASI			FORTE, RÖVIDEN	ESZIK A DISZNÓ	KABÁT RÉSZÉ A SÉD PARTJAI		RAKÉTÁT ELINDÍT AGRÁR-ÜZEM							
PALACKOT TISZÍT					ZÖMÖK, TÖMZSI			FÉRŐHELY, RÖVIDEN FÉLIG NŐI						
SZÍNÉSZ (MARLON)					KÖVETKEZMÉNY									
						A GÖRÖG ÁBÉCÉ 7. BETŰJE IMBOLYOG	BIBLIAI BARKÁSI HIRTELEN BELEP							
ORRA ESŐ					HÜSÉGES MARAD NEWTON, RÖVIDEN			NÉMÁN INTÓI VALÓS						
OLLÓS VIZIÁLLAT VASALT CŐLÖP				DE MÉG MENYNYIREI NYOMÁS			TÁVÍRÁSI RENDSZER TŰZFÁT HASOGAT							
					FR. ÍRÓ (ÉMILE) ÁLLÍTÓ-LAGOS		PINCE OLDALAI PITETŐL-TELÉKI	KÖZÉPEN ÖNTI IDŐTLEN IDŐKIG						
A PARKOLÓ JELE HÁZ RÉSZEI	UDVARIAS FÉRFI IRÁN URA VOLT						CSIBUKOT HASZNÁL KÁRTYA-LAP							
AZONOS MÁSSAL-HANGZÓK VÁLASZOL			MIVOLT GÚNYA ELEJEI					BÁTOR-KODIK						
					KERTI ESZKÖZ FILLÉR, RÖVIDEN									
RÖNTGEN, RÖVIDEN	S						SPORT-SZER-MÁRKA							
							!	VENDÉG-MARASZ-TALÓI						

Ez a kiadvány Szent szövegek idézeteit és azok magyarázatait tartalmazza. Kérjük ne dobja ki!
TALMUD TORA Alapítvány számlaszáma: 11705008-20413002-0000000

IMAI DŐK, GYERTAGYÚJTÁS, IDŐSEK KLUBJA ESEMÉNYEK

2024. Okt.25. – 2024. Nov.01.

DÁTUM	REGGEL	ESTE
25. péntek	8:00	17:30
26. szombat	8:00	17:15
27. vasárnap	8:00	16:00
28. hétfő	7:00	16:00
29. kedd	7:00	16:00
30. szerda	7:00	16:00
31. csütörtök	7:00	16:00
01. péntek	7:00	16:00

Az 5785-ös zsinagógai évre sok boldogságot, jó egészséget kíván a

Nagy Fuvaros Zsinagóga

Elöljárósága

és az

Emberbarát

szerkesztősége!

Gyertyagyújtás és Szombat kimenetele Budapesten

DÁTUM	ESTE	DÁTUM	ESTE
25. péntek	17:19	26. szombat	18:23
01. péntek	16:08	02. szombat	17:13

Poén sarok

A szőke pizzát rendel az étteremben.

- Hány szeletre óhajtja, hogy vágjam? - kérdi udvariasan a felszolgáló - 6 vagy 12 szeletre?

- Hatra. Tizenkettőt úgysem tudnék megenni.

Események

Múlt héten tartott Jahrzeit-ot Horovitz László úr nagyapja után.

Jahrzeit-ot tartott Halpert Sándor úr édesapja emlékére. A reggeli ima után tikunt adott.

Horovitz László édesapja után tartott jahrzeitot. A reggeli imádkozás után a tikunon látta vendégül a megjelenteket.

Smulovics István úr tartott jahrzeitot édesapja után. A reggeli ima után tikunt adott.

Nagy öröm érte a Goldberger családot. Ráhel iker kislányoknak adott életet. A nagyszülők nagy örömeire ők is elmondhatják magukról, hogy van két unokájuk. Gratulálunk, neveljék fel a gyerekeket egészségben, örömben és boldogságban. Mazal Tov.

EMBERBARÁT IDŐSEK KLUBJA

„IDŐSEK KLUB” -ja, rendezvényeire várjuk kiléni tagjait. Várjuk tagjaink szíves megjelenését és ötleteiket, amelyekkel segítik a klub működését. Következő klubrendezvényt október 30.-án, szerdán délelőtt 10:00 órától tartjuk a földszinti klubteremben.

Nagy Fuvaros utcai Templomkörzet

Emberbarát Templomegylet

Budapest. 1084

Nagy Fuvaros utca 4.

Tel: 334 27 31

Email: nagyfuvaros@gmail.com

<https://www.facebook.com/Nagyfuvaros4>

Felelős kiadó: Streit Sándor

Szerkesztő: Streit Gábor

Technikai asszisztens: Andrásy Béla